

Nr 481.

Av fru **Rydh Munck af Rosenschöld m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 332, angående statsbidrag till social hemhjälpsverksamhet.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 332 ang. statsbidrag till social hemhjälpsverksamhet har departementschefen »om ock med tvekan» förordat en minimilön för hemvårdarinnor på ett grundbelopp av 1,200 kronor om året, varpå dyrtidstillägg förutsättes utgå. Härtill kommer fri bostad eller ersättning för densamma. Befolkningsutredningen hade i sitt betänkande föreslagit 1,800 kronor såsom kontant minimilön utan dyrtidstillägg.

Såväl departementschefen som de flesta remissinstanserna äro ense om att statligt stöd bör lämnas den sociala hemhjälpsverksamheten. Det betonas bl. a. att en effektiv social hemhjälp är en av de viktigaste åtgärder, som kan vidtagas för att stödja familjen. Men med denna utgångspunkt måste man också försöka ordna anställningsvillkoren så lockande som det överhuvud taget är möjligt inom en begränsad ram. Lönen får icke sättas så låg, att kårens rekrytering med fullgod arbetskraft äventyras. Man måste betänka, att hemvårdarinnornas arbete i allmänhet är ett ständigt tungarbete i motsats till hembiträdets mera omväxlande sysslor. Hon tillkallas ofta inte, förrän familjen råkat i ett verkligt nödläge. Då kan det vara förenat med de största svårigheter för henne att reda upp allt som råkat i oordning på grund av t. ex. husmoderns sjukdom, varvid hon även i regel själv måste taga allt ansvar.

Vid jämförelse med ett privatanställt hembiträdes arbetsförhållanden bör man vidare lägga märke till att hemvårdarinnan sällan kan räkna med ordnad arbetstid och fritid, något som numera hör till de mera framträdande och i och för sig mycket berättigade kraven från hembiträdeshåll.

I flera remissyttranden har man ansett den föreslagna lönen på 1,800 kronor för hög vid jämförelse mel löneläget för annan husligt verksam arbetskraft och betonat att hemvårdarinnornas lön icke bör låsas fast i ett läge, som kan anses betingat av den nuvarande krissituationen. Enligt vår åsikt bör man då å ena sidan göra klart för sig, att den avsevärda stegringen av hembiträdeslönerna under de sista åren — även i landsorten förekomma månadslöner på omkring 100 kronor, i Stockholm med förorter ända upp till 200 kronor jämte naturaförmåner — troligen icke är en akut företeelse. Till en viss grad är nämligen bristen på hembiträden orsakad av det faktum, att de årsklasser, varur hembiträdeskåren i allmänhet rekryteras, enligt statistiken avsevärt minskat. Hembiträdesbristen kommer troligen att fortsätta och lönerna till följd därav att hållas uppe. Å andra sidan ligger det, både på grund av den påfrestning det måste innebära för hemvårdarinnorna att stän-

digt byta arbetsmiljö och med hänsyn till det kroppsligt tunga arbete de oftast måste utföra, nära till hands att i stället jämföra dem med sådan huslig arbetskraft, som — utan att dock behöva taga jämförbart ansvar — går från hem till hem och arbetar mot dagavlönning. I landsorten betalar man för närvarande sådan tillfällig hemhjälp med 5 kronor om dagen och i Stockholm med förorter med 7 à 8 kronor, i båda fallen jämte fri kost.

Fortsätter man jämförelsen med annat hemhjälpssarbete, faller också den stora skillnaden i fråga om utbildning i ögonen. En tillfällig hemhjälp, som mot ovannämnda höga ersättning engageras för att städa eller tvätta, kan lära sig sitt yrke på en vecka, medan det för förvärvande av hemvårdarinnekompetens enligt utredningens av departementschefen biträdda förslag skulle fordras antingen ett års förpraktik och minst 15 månaders specialutbildning eller minst 5 års kvalificerad praktik jämte 2 månaders godkänd provkurs.

I detta sammanhang torde också böra påpekas, att hemvårdarinnan ofta kan nödgas betala sin kost själv, dels i vissa fall under arbetet och dels på söndagarna och kanske något mål före eller efter arbetstiden. Det är vanligen de fattigaste hemmen som behöva hemvårdarinnans hjälp, och hon nämns ofta icke dela familjemedlemmarnas knappa kost. Kanske skjuter hon i stället också för deras räkning till av egna tillgångar. Vidare har erfarenheten visat, att, trots det stora behovet av denna sociala hjälpform, efterfrågan på de redan existerande hemvårdarinnorna icke alltid är konstant, beroende på större eller mindre sjuklighet m. m. Det kan sålunda inträffa, att, om inte särskilda kostpengar äro stipulerade, hemvårdarinnan flera dagar i sträck måste helt hålla sig kosten själv.

Man bör också observera, att naturaförmånerna däremot äro mycket vidsträckta då det gäller hembiträdet. Förutom helt fri kost, även på fridagar, har hon fri tvätt och i många fall möjligheter till gratifikation, drickspengar och presenter.

För att motivera den lägre minimilönen ha i remissyttrandena även förekommit jämförelser med distriktsbarnmorskornas löner. Detta synes emellertid mindre välbetänkt, då man vet att bristen på barnmorskor blivit allt större, tydligen på grund av de dåliga avlöningsvillkoren.

Man har vant sig att förutsätta, att det inom sjukvården är flickor av mera ideell läggning, som ägnat sig åt yrket. Detsamma torde ofta bli fallet med den sociala hemhjälpen. Men det kan ifrågasättas, om det är lämpligt, att stat och kommun använda sig av detta förhållande för att alltför lågt avlöna en arbetsprestation av så betydande art. Det visar sig också, att sjuksköterskor och sjukhusbiträden ställa allt större krav på drägliga arbetsvillkor.

Om man nu tvekar att i likhet med utredningens förslag fastlåsa lönen vid 1,800 kronor pr år, vore det i varje fall väl berättigat att fastställa minimilönens grundbelopp till 1,500 kronor med dyrtidstillägg jämte de naturaförmåner, som propositionen föreslår (fri bostad eller ersättning för densamma, telefon samt ersättning för resor i tjänsten). Om man utgår från det

nu gällande dyrtidstillägget samt tillämpar den av både utredningen och departementschefen förordade regeln om fördelning av kostnaderna mellan stat, landsting och kommun i proportionerna 40, 20 och 40 %, skulle statsbidraget för varje hemvårdarinna bli ungefär 1,000 kronor. Sjuncker dyrtidstillägget med hälften, bör dock statsbidraget sänkas till 925 kronor och, om dyrtidstillägget helt bortfaller, till 850 kronor.

Med stöd av vad sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen vid beslut om statsunderstöd till den sociala hemhjälpsverksamheten måtte fastställa den kontanta minimilönen för heltidsanställda hemvårdarinnor till 1,500 kronor i grundlön jämte dyrtidstillägg och tre ålderstillägg å 100 kronor efter tre, sex och nio års tjänstgöring; samt

att riksdagen i konsekvens härmed måtte fastställa statsbidraget för varje heltidsanställd hemvårdarinna till 1,000 kronor med möjlighet till jämkning vid sjunkande dyrtidstillägg.

Stockholm i oktober 1943.

Hanna Rydh Munck af Rosenschöld.

Kerstin Hesselgren.

Disa Västberg.

Anna Ronnebäck.